UNUA JARO. — Nº 6. Unu Numero : 10 CENTIMOJ. DIMANĈO 27 AŬGUSTO 1905.

★ ESPERANTO ★

PROPAGANDA ĴURNALO POR LA LINGVO HELPA INTERNACIA

DE L. L. ZAMENHOF

ADMINISTRADO :
Sº Paul BERTHELOT
CÉRET (P.-O.) Francolando.

ABONOJ
24 numeroj sinsekvaj : 3 fr. por la tuta mondo.
10 abonoj ĉe la sama adreso : 24 fr. nur en Francolando.

Nenian manuskripton sendu al la Administranto.

REDAKTADO :
Sº Ch. LAMBERT
10, str. Berbisey, DIJON (Côte-d'Or), Francolando.

Nenian administrajon sendu al la Redaktejo.

REKLAMO-ANONCOJ
Agento Ĝenerala : Sº EMILE GASSE
59, Phalsbourg, LE HAVRE (Seine-Inférieure).

REKLAMO EN JENAJ REVUOJ KAJ GAZETOJ :
Espero Katolika, The Esperantist, La Brita Esperantisto, La Germana Esperantisto, La Svisa Espero, Juna Esperantisto, Espero Rusa, kc., kc.

La numero **7** *de* **Esperanto** *eliros*
DIMANĈO 10 SEPTEMBRO

LA KONGRESO

(El nia specialo korespondanto)

Steloj, flagoj, afiŝoj, ĉie tra la stratoj, samideanoj el ĉiuj partoj de l'mondo, plenigante l'aeron per la dolĉaj silaboj de nia lingvo, kunvenoj monstraj kie mil buŝoj entuziasmaj aklamas Zamenhof kun danko, fido kaj amo ; ĉiuj pensoj homaj, ĉiuj bezonoj de la vivo ŝtofa kaj spirita tradukataj per la lingvo kiu en tiu tago venkis la skeptikecon kaj la nekredemecon de l'mondo : ho, neforgesebla spektaklo por tiuj kiuj ĝin vidis, historia dato por venontaj jarcentoj !

En jaro 1889 okazis en Parizo la unua Kongreso de Volapukistoj. Oni scias kiel ĝi finiĝis. Senfidaj al la kreanto, nek al la kreaĵo, malbone servitaj de neobeema lingvo, incititaj de peniga kompreno kaj malfacila esprimo, la volapukistoj ne povis interkonsentiĝi kaj Schleyer, furioza, sekvata de kelkaj fideluloj, foriris plaŭdigante la pordojn.

Kaj la gazetoj mokis, kaj la spirituloj, tiuj eternaj naivuloj, ridis la Babelan turon !

Nu, hodiaŭ ili vidis.

Kiom el la venintoj ne havis en si restantan nekredemon, timon, senkonfidon ? *Kiom el ili antaŭsciis la okazontan triomfon* ? Kelkaj apostoloj kiuj ne bezonas vidi miraklon por kredi. Sed jen ! la miraklo efektiviĝis, la *donaco de lingvoj* ree okazis kaj ĉiuj, Angloj, Svedoj, Danoj, Rusoj, Bohemoj, Holandoj kaj ĉiuj aliaj diras, kiel en l'antikva fabelo : « el kie venas ke ni ĉiuj kompreniĝas kvankam el landoj diversaj ! »

* * *

Sed la ĉefa instruo de tiuj tagoj estis ke al ĉies okuloj aperis tiu ideo ke, la unua, la precipa propagandisto de Esperanto, ĝia vera apogilo estis ĉiam kaj ankoraŭ nun estas ĝia aŭtoro mem, kaj tion signifis la furiozaj aplaŭdadoj de la ĉestantaro. Legu la ĵurnalojn : ĝis nun, kiam oni parolis pri esperanto, kuriozaĵo, oni deskribis la lingvon, analizis ĝian meĥanismon, kc. Hodiaŭ, tio kio interesas la grandan gazetistaron, estas la nova *fakto socia* prezentata per la triomfanta lingvo, kaj ĝia aŭtoro en kiu oni sentas l'animon konstantan de l'afero. Tial lin mem oni analizas, oni rakontas gian vivon, liajn penadojn, oni pentras la homon, tiun vireton kies vizaĝo prezentas impresigan fierecon sub ŝajno humila kaj modesta. Kaj kiam li parolis ĉiu sentis ke li ankoraŭ kondukas la barkon, pli bone ol ni scias kien ĝi iras, kaj el ĉiuj tiuj kiuj venis por konsilojn doni aŭ preni la direktilon, neniu laŭtigis la voĉon.

* * *

Tial tiuj famaj projektoj pri kiuj oni tiel disputis antaŭ la Kongreso estis nur en ĝi tute flanka afero.

Oni tre facile alvenis al la decidon krei internacian lingvan komitaton, kun Dº Zamenhof kiel konsilanto, se ne kiel ĉefestro. Tiu magistrato enhavas pliol 70 membrojn el kiuj ni citos, inter la francaj SS. de Beaufront, Benoit, Boirac, Bourlet, Cart, Fruictier, Guilbaut, Huet, Meyer, Moch, Peltier, Sébert, kc.

Tiu magistrato elektos kelkajn membrojn formantajn laborantan komitaton kiu ekzamenos la proponaĵojn.

Tamen ĝia rolo ne estas nur pure lingvo, ĉar multaj demandoj bezonas internacian komitaton. Ekzemple, al tiu sama komitato la Kongreso komisiis la laboron fiksi la daton kaj lokon de l'venonta Kongreso, kaj ankaŭ aliajn detalojn.

Ni reparolos en proksima artikolo pri tiuj decidoj sed vere tiom da antaŭa bruo estos utilinta nur por igi pli rimarkindan la sekvintan silentadon.

* * *

Rakonton de la festoj ni ne donas tie-ĉi : ĝi precipe interesas la publikon ne-esperantistan, tial oni ĝin trovos detalege en la propaganda parto de la gazeto.

Ni cetere en venonta numero donos ankoraŭ pliajn detalojn. Nur konkludon ni volas doni al tio ĉi :

De nun, kiam oni volos al ni fari teorian kontraŭdiron, ni rifuzu la disputon, kaj resendu la atakanton al la spektaklo de la faktoj. Nur neniu havas rajton dubi pri la parolebleco aŭ la komprenebleco de nia lingvo, kiam, dum pli ol dek tagoj kelkaj miloj da homoj el dudek nacioj diversaj uzis ĝin kiel komuna lingro, en ordinara uzado tiel bone kiel en plej malfacilaj disputoj.

Kaj ni mem, se al nia penso venas kontraŭdiron, se ni estas surprizigitaj per ia ŝajna neperfektaĵo de la lingvo, konkludu kiel Sº Kühnl : « Ke la grava afero ne estas perfekteco sed komprenebleco » kaj ke ni ne devas atenti tion kio ne malpermesas kompreniĝon.

Cetere nun ekzistas komitato kaj baldaŭ rajtigita organizacio permesos tiun malrapidan laboron de polurigado necesan en ĉia lingvo, sed antaŭ ĉio, ni memoru ke la triomfo de hieraŭ estas nur komenco por morgaŭaj bataloj. Ni ne enrigardu nin kiel hindaj fakiroj en la admirado de niaj sukcesoj, ni pensu ke ĝi estas nur malgranda parto el la akirotaj kaj konfidantaj en la venonto, komencu pli varman bataladon por la bono de l'homaro.

VIDINTO.

DIVERSAĴOJ

La Sursignaj literoj

El la stenografa raporto de la Kongreso :

Seanco de Merkredo. — Sº Saint-Martin, el Kanado, kritikas la uzon en skribado esperanta, de literoj kun sursignoj ĉ, ŝ, k. c. Li rimarkigas, precipe ke la presejoj uzantaj maŝinoj linotipo kaj similaj ne povas presi artikolojn en esperanto sen egaj elspezoj, kaj tute ne povas presi kapliterojn kun sursignoj.

Sº Dº Javal, el franca instituto, bedaŭrus ĉian ajn ŝanĝeton en la lingvo, sed li demandas sin ĉu oni ne povus elturni la malfacilon per almeto de literoj H aŭ Y, kiel ekzemplo, kiel oni uzas en sama okazo en germana lingvo leteron e anstataŭ sursigno dupunkta. Tio permesus forigi la sursignajn literojn.

Resendita al speciala Komitato.

Gasta akcepto ĉe Charenton'a Grupo.

La 31an de julio vespere, la grupo esperantista de l'kantono de Charenton estas vizitita de tri ĉarmaj fremdaj. *Samideaninoj* : Fino Oxenford, anglino, sekretariino de l'Brighton'a grupo ; Fino Sim, skotino ; Fino Cederblad, svedino, fame konata en Esperantistujo. Sro Letenneur, pariza grupano, fervora partiano, akompanis ilin.

Ĉi tiuj esperantistinoj estas invititaj de nia sekretario kasisto, Sro Rigoir, malnova korespondanto de Fino Oxenford.

De la fervoja stacio ĝis la komunuma lernejo (nia kunvenejo) la interparolado ne ĉesas esperante, kaj nur esperante, niaj gastinoj ne scias france paroli.

Kvardek samgrupanoj atendas l'alvenon de niaj invitatinoj. Niaj plej ĉarmaj grupaninoj estas tie.

Tute kora estis la akcepto. Tiuj per nia karega lingvo Sro Devoncoux, prezidanto, dankas tutkore la fremdulinojn ; ankaŭ per nia lingvo Fino Oxenford diras la plezuron, kiun ŝi sentas ĉe la francaj geesperantistoj ; ŝi sciigas, ke neniel ŝi povis kredi antaŭ sia alveno, ke tiel fervora akcepto ĉie estus por ŝi farata. Fino Cederblad en eleganta Esperanto, kiun ŝi parolas flue, impresas *forte* la ĉeestantaron al kiu ŝi rakontas sian komencon en la lernadon de nia kara lingvo, kiun ŝi lernis *nur legente atente* la plej lertajn aŭtorojn. Ŝi admiris, ŝi ankaŭ, la fratecon de la Esperantistoj en Anglujo kaj en Francujo.

Sed nun ni iras en ĉambregon rezervitan por toasti. Sro Rigoir al niaj gastinoj mil dankojn adresas kaj diras sprite kiel li estas feliĉa salutante buŝe sian malnovan korespondantinon ; je la nomo de ĉiuj li sendas amikaĵojn al brightonaj grupanoj.

Sro Vinard kantas « Esperanto » himnon, « En Sonĝo » romancon de Rigoir. Oni dancas agrable ĝis la dekunua.

C. D. 7.278 — R. 8970.

Lingvoj « naturaj » ?

El letero de amiko itala :

« Al mi ŝajnas strangaĵo ke oni kuraĝu diri ke Esperanto ne estas *natura* lingvo, kiam Esperanto formiĝis laŭ la aliaj naturaj lingvoj kiujn certe ne kreis la ŝtonoj, la arboj, la akvoj, la bestoj kaj la aliaj *naturaĵoj* senraciaj sed la homo rigardante la fenomenojn de tiuj kreitaĵoj. Videble se la homo senlingva povis krei lingvon el la fenomenoj de senlingvaĵojn, kian miron se hodiaŭe homo kreas lingvon el la lingvoj ? De tio mi konkludas ke Zamenhof kun la samideanoj kreis lingvon logike naturan. »

Esperanto kaj Pacifismo

Ni ricevis la unuan kajeron de la jam de longe atendata *Espero Pacifista*

La redaktoro petas indulgon por tiu unua numero « improvizita » kie efektive troviĝas ne multajn sengravajn manketojn, precipe pri stilo. Sed, se ĝi daŭras esti tiel interesa, ĝi sendube ne prokrastos fariĝi, laŭ la konfida espero de ĝia direktantaro, « la plej bona el gazetoj pacifismaj. »

* * *

En sia unua kunsido, la sekcio de La Rochelle de la Societo *Pacon per Juro*, decidis sendi leterojn gratulajn kaj simpatiajn al S-ro d'Estournelles de Constant, pro la vastigo jus donita de li al la *Komitato por la defendo de l'interesoj naciaj kaj por la Konsento internacia*, kaj al S-ro Gaston Moch, pro la fondo de la *Societo esperantista por la Paco*, kun plej koraj bondeziroj por la sukceso de ambaŭ entreprenoj.

La tria franca Kongreso de Paco en Lille

De la 26a ĝis la 29a de Aprilo, kunsidis en Lille la 3a Kongreso de la Francaj Societoj de Paco. Laŭ la propono de Sº Gaston Moch, ĝi akceptis la jenajn gravajn decidaĵojn :

I. La Kongreso aprobas la deklaracion de la Delegitaro por l'akcepto de lingvo helpa internacia ;

Elektas S-rojn Beaurain kaj Bokanowski kaj Fr-inon Bonnevialle, kiel riprezentantojn en tiu Delegitaro ;

Petas la Societojn por la Paco sekvi l'ekzemplon de tiuj, kiuj aliĝis jam al la Delegitaro, kaj elekti delegitojn ;

Konsilas al ĉiuj pacifistoj kunlabori individue al la propagando por l'ideo de lingvo internacia, kaj helpi la Delegitaron, konigante ĝin kaj havigante al ĝi aliĝojn, aprobojn kaj monoferojn.

II. La Kongreso,

Konsiderante ke la demando pri lingvo helpa internacia, kies gravecon proklamis jam en 1889 la unua Kongreso universala por la Paco, estas enskribita en la programo de la 14-a Kongreso, kiu kunvenos Lucernon en septembro proksima ;

Konsiderante ke nenia kongreso povas decidi pri la taŭgeco de tia lingvo, kaj, ankoraŭ malpli, rekomendi ĝian uzadon en la rilatoj internaciaj, tiel longe, kiel la plimulto de la kongresanoj ne scias ĝin ;

Sed konsiderante, aliflanke, ke ekzistas almenaŭ unu inter tiuj lingvoj, kiu, laŭ ĝiaj ellernintoj, estas tiel facila, ke ĉia homo havanta bonan instruitecon elementan, povas ellerni ĝin per peno malgrandega ;

Eldiras la deziron :

Ke la membroj de la Societoj por la Paco faru individue, antaŭ la Lucerna Kongreso, la provon lerni lingvon internacian ;

Ke la societoj, kiuj estos kapablaj uzi ĝin por sia korespondado sin konigu al l'Oficejo internacia por la Paco ;

Ke l'Oficejo enpresu tiujn sciigojn en sia *Korespondado duonmonata* kaj en sia Jarlibro de la organoj de l'movado pacifista.

Arbitracio pri la tera posedrajto en Japanujo

Tiu afero alvenis ĉe la Kortumo de Hago, la 15an de majo. La procesantoj estis, unuflanke Japanujo, aliflanke, Francujo, Germanujo kaj Granda-Britanujo. Laŭ la reguloj de la konstanta Kortumo de Hago, tri membroj de la kortumo estis elektataj kiel arbitraciontoj : S-roj Motono, ministro de Japanujo en Parizo ; Louis Renault, profesoro en la Fakultato de Juro de Parizo ; kaj G. W. W. Gram, eksministro regna de Norvegujo, nun prefekto de provinco de Hamar kaj Hedemarken.

Germanujo petis, ke sia lingvo estu akceptita, por la esplorado de la proceso. La Japanoj konsentis, kondiĉe ke la japana linvgo estu ankaŭ akceptata.

Pri tiu epizodo, la germana *Friedens-Warte* diris prave :

Tio montras klare, kien oni estus kondukata, se ĉia nacio volus uzi sian lingvon ĉe la Kortumo, pro nekonvena fanfarono nacia, Multaj diplomatoj ne akiris jam la komprenon de l'internacieco, t. e. de la justeco por ĉiuj. La sekvo de l'akcepto de ĉiuj lingvoj estus plena konfuzo. Oni precize devos limigi la nacian fanfaronon akceptante unu solan lingvon, aŭ... uzi ian lingvon neŭtran, artefaritan. Sed tio ĉi ŝajnas utopio al la samaj homoj, kiuj tute forgesas ke, antaŭ dek jaroj, la fondo de Kortumo internacia ŝajnis al ili utopio, kaj ĝi fariĝis tamen.

Espero Pacifista.

Federacio Esperantista Katalana.

La delegatoj estas petataj informi la ĝeneralan sekretarion pri la dato, loko, kc. de la *kursoj* organizataj de ili kaj farotaj dum la jaro 1905-1906 en siaj urboj.

La grupo Cereta en sia lasta kunsido decidis ke, post la 1a de oktobro, profitante la liberecon donitan de la ĝenerala kunveno, ĝi taksos la membran kotizaĵon je 0 fr. 50 ĉiumonate.

MALBONA AGO

Amerika abonanto skribas al ni, cetere en tre bona stilo, la jenajn liniojn :

«... Sed, kara Sinjoro, ĉu vi pensas ke mi estas esperantisto, nur ĉar mi provas skribi esperante ? Vere, mi ne intencis trompi vin ; mi nur nomas min *internacilingvisto*, kaj kvankam mi multe ŝatas la genian eltrovon de Dº Zamenhof, aliaj sistemoj ankaŭ interesas min, precipe *Idiom Neutral*, de kies Akademio mi estas membro. (Por vere diri, mi malmulte esperas ke ĝi sukcesos, kvankam laŭ mia opinio tre simpla, naiura kaj facila)... »

Multe el niaj legantoj tute ne scias kio estas tiu *Idiom Neutral*. Ĝi estas provo de Lingvo Internacia vere tiel simila je la nia ke ĉiu esperantisto povas senpene ĝin legi kaj kompreni. Tiun similecon oni komprenos, sciante ke la naskiĝo de Idiom Neutral ne antaŭas la jaron 1893, dato je kiu fondiĝis, inter Volapukistoj, l'*Akademi Internasional de Lingu Universal*. Je tiu dato multaj eksvolapukistoj fariĝis esperantistoj, ĉar ĉiu bone vidis ke la malsukceso de volapük venis de tio ke ĝi neatentis la principon de internacieco. Sed aliaj, malemaj fariĝi soldatoj en armeo jam granda, pliamis estis estroj de bando kaj penis grupigi ĉirkaŭ si kelkajn centojn da bonvolantoj.

Mi ne disputos ĉu *Idiom Neutral* estas pli aŭ malpli bona ol Esperanto. Vere, profitante la eksperimentojn de sia antaŭulo, ĝi havas vortaron ofte pli sisteman, kaj racie internacian. Sed tiuj superoj estas cetere kompensataj per aliaj malbonaĵoj, precipe pri bonsoneco.

La afero certa estas ke la propagando de Idiom Neutral — kiu progresadas nur en Germanujo — faras multe da malbono, ne nur al Esperanto, sed al *l'ideo mem de Lingvo Internacia*, ĉar serioza kritikanto respondos : « Unue, estu akorde por proponi al ni ion. » Kaj certe tia estas la kaŭzo de niaj malrapidaj progresoj en Germanujo.

Se *Idiom Neutral* estus sendube superega je Esperanto, neniu el ni, kaj Dº Zamenhof mem, rifuzus lasi nian lingvon kaj sekvi la progreson. Sed la dirita lingvo, kiel ĉiu povas konvinkiĝi, estas nur fratino — pli juna, tre simila je l'unuenaskita, tiel simila ke tre facile oni faras konfuzojn kiam oni scias samtempe ambaŭ. La maloftaj punktoj pri kiuj ĝi povas superi la kreaĵon de Dº Zamenhof estas tiel flankaj ke nenio malpermesas esperi ke, kiam nia lingvo regule vivados, ĝi povos per si mem iom post iom polurigi la malglataĵojn kaj sin liberigi de ili. La progresoj jam faritaj promesas senhaltan progresadon. (1)

En tiaj cirkonstancoj, ĉar la dirita Idiom Neutral povas nur elvoki dubon kaj konfuzon en la spirito de l'publiko, ĉiu prudenta homo konfesos ke ĝia propagando estas vere malbona ago kontraŭ la homaro, kaj energie ĝin kontraŭstaros !

P. BERTHELOT.

(1) Estas rimarkinde ke tiuj kreantoj de lingvoj internaciaj tre bone komprenas ke ili neniam povos sukcesi. « Bolak multe superas Esperanton — diris al mi iam Sº Bollack — sed neniam mi vin atingos : vi estas tro antaŭen ! ». Ja certe, la sumo de ĉiuj partianoj de ĉiuj aliaj lingvoj ne atingas dekonon de nombro de Esperantistoj. Tial, kial daŭrigi ? Kial doni armilojn al la malamikoj de Internacia Lingvo ? Memestimo ? Gloramo ? ?.. Kiu scias !

LA KONKURSO DE « L'ALMANACH HACHETTE »

Oni sendube memoras ke, la pasintan jaron, la firmo Hachette malfermis inter la legantoj de sia tutmonde fama Almanaĥo konkurson esperantistan sur tiu temo : *Utileco de tutmonda ligvo — Estonto de Esperanto.* Ni povis akiri la eblon prezenti al niaj legantoj la verkajon kiu ricevis la unuan premion — 500 frankoj mone — kaj kies aŭtoro estas S° BOUCON, profesoro en liceo de Annecy.

UTILECO DE TUTMONDA LINGVO
Estonto de Esperanto

Pri la unua parto, la utileco de ia tutmonda lingvo, ne estas necese longe paroli ; ĉi tiu utileco ne estas disputebla, ĉiuj unuanime konsentas pri tiu punkto, kaj neniu, eĉ inter niaj kontraŭdirantoj, opinias, ke internacia lingvo ne estus utila ; ili simple pretendas, ke ĝi estas neebla. « Gi estas utopio, ili diras, revo ĥimera. » Nur tiujn vortojn ili havas sur la lipoj. S° de Beaufront kaj Couturat jam sufiĉe rifutis tiajn iliajn argumentojn ; aliparte ĉia teorio estas lama ; nenio tiel bone konvinkas, kiel fakto, kaj fakto estas nun, ke lingvo internacia vivas kaj progresas.

Sendube kontraŭuloj ankoraŭ neas la veron ; sed ni ne priokupu nin pri ili : irante ni pruvas la movadon. Memoru ni tiujn scienculojn, kiuj penadis pruvi la neeblecon de veturado per fervojoj tiam eĉ, kiam tiuj ĉi jam funkciadis en Anglujo. Jes, internacia lingvo nuntempe estas ne sole utila sed necesa ; tion elmontras pli kaj pli la internaciaj rilatoj : komerco, turismo, sciencoj, kongresoj ; vane oni parolos pri paco universala, pri frateco inter popoloj, tiel longe, kiam homoj ne posedos helpan lingvon komunan.

Vane ankaŭ oni volus, ke niaj filoj lernu praktike multajn el niaj naciaj lingvoj. Tio vere estas neebla ; la tuta homa vivo estus bezona por tia tasko. Nu tiel same, kiel nun ekzemple en Francujo por la naciaj rilatoj oni ne lernas la dialektojn provincajn, sed ĉie la francan lingvon, kial oni ne lernus tiel simile nur lingvon internacian por la internaciaj rilatoj ? Tio fatale okazos iom post iom, kiam Esperanto estos de ĉiuj akceptita, kaj oni ĝin certe akceptos, kiam oni vidos ĝian taŭgecon por la celo.

* *
*

Nun, kio estos Esperanto en estontaj tempoj ? Pri tio ni ne devas nin flati ; ni vidu kuraĝe kaj sincere la veron.

La lingvo kreita de D° Zamenhof estas sendube majstra produkto, genia verko ; pri tio ni volonte konsentas ; sed unu sola homo vivo ne povas elfari la laboron de tuta popolo dum longaj centjaroj ; lia nia lingvo estas do nun kvazaŭ ĝermo, kiu kreskados, kvazaŭ infano, kiu grandiĝos ; niaj mokemaj kontraŭdirantoj ridetante diras ke tiu infano estos nur la Faŭsta *homunculus* ; ne, la infano vivas kaj bone fartas, sed oni ne devas postuli de ĝi jus naskita, ke ĝi havu forton kaj barbon, kiel matura viro ; oni ne postulu de nia lingvo, ke ĝi jam posedu tiel saman riĉecon aŭ literaturon, kiel maljuna nacia lingvo. En vero, ni ankoraŭ longajn jarojn devos skermi kaj batali ; senhalte la plej lertaj el ni devos klopodi kaj labori ; kaj labori ne signifas simple propagandi la lingvon, sed precipe ĝin lerni kaj skribi. Jes, Esperanto ankoraŭ nun havus kredeble la sorton de aliaj sistemoj lingvaj, se ĝia aŭtoro ne estus mem skribinta kaj provinta sian lingvon ; senerare oni povas diri, ke la traduko de Hamleto ekzemple varbis al nia lingvo pli da adeptoj ol la plej elokventa priparolado, kaj la talentaj homoj, kiuj en estontaj tempoj donos al ni rimarkindajn verkojn esperantajn, multe pli faros por nia afero ol la plej fervora propagando. Aliparte se niaj gloraj poetoj aŭ prozistoj riĉigis kaj beligis la francan lingvon, ĉi tiu franca lingvo siavice famigis ilin ; tio sama fariĝos pri la estontaj geniaj verkistoj esperantaj : ili disvastigos la lingvon, kiu faros iliajn nomojn returne konataj en la klera homaro. Ni do estu nek trorapidemaj, nek senpaciencaj ; estos ofte necese moderigi la fervoron de kelkaj fuŝantaj apostoloj, kiuj senpripense kaj malkorekte skribas esperante ; tute prave diras nia majstro, ke ili alportas al nia afero rektan malutilon.

Nur iom post iom el la verkoj de la plej bonaj aŭtoroj naskiĝos difina, leĝodonanta stilo, lingvo riĉa kaj harmonia. Tiaj verkoj jam ekzistas, kiel *Hamleto, Esperantaj Prozajoj, Fundo de l'mizero, Virineto de l'maro*, k.c. Antaŭ ĉio oni ne ŝanĝu la fundamenton de la lingvo, kies netuŝebleco estas absoluta kondiĉo por sukceso ; plie nia ĉefa celo estu la klareco, la komprenebleco.

Tiamaniere dank'al tempo la Esperantistoj riĉigos sian lingvon, el kiu samtempe malbelaj aŭ malprecizaj esprimoj nature malaperos. Baldaŭ fariĝos internaciaj konkursoj, kunvenoj, kongresoj ; naskiĝos novaj revuoj kaj ĵurnaloj kaj la lingvo estos pli kaj pli uzata ; oni ĝin lernos en lernejoj, akademianoj sendube ankoraŭ kelkatempe disputados pri ĝi ; sed fine ĝi venkos, ĝia ekzistado estos oficiala.

« Bele ! Brave ! ekkrias nun ironie skeptikuloj ; ĉu do sur la teatro oni aŭdos esperante deklami dramojn aŭ moki bopatrinojn ? Cu la instruistoj ankaŭ esperante parolos kun siaj junaj lernantoj kaj ĉu ili ekzemple diros jenajn frazojn : *Infanoj, ni volas nun lerni la metran sistemon, la pezilojn kaj la monerojn, aŭ Petro, atentu! Paŭlo, ne lasu fali vian plumingon ?* Cu kredeble tiam gepatroj riproĉos siajn infanojn, dirante : *Peĉjo, Manjo, estu do silentaj, ne faru tian bruadon ?* Cu fine en vagonaro komercaj vojaĝistoj jene demandos unu la alian : *Kien vi veturas ? Cu vi iras Berlin'on ? Cu vi tie konas bonan hotelon ?*

Jes, certe ! mi respondas ; kial ne ? Ni sendube ĝis nun tion ne vidis, sed antaŭ unu jarcento niaj avoj ankaŭ estis neniam vidintaj telegrafon, fervojon aŭ telefonon kaj tamen tiuj ĉi nun ekzistas ; jes, tian mirindajon ankaŭ verŝajne vidos niaj praidoj kaj tiam la regnestroj, la ministroj ne bedaŭros plu, kiel S° E. Combes, la mankon de *ia ajn volapük* por alparoli alilandajn deputatojn.

Kio fariĝos poste el la lingvo internacia ? Estas malfacile tion diri, sed oni povas prave kredi, ke la popoloj dank'al tempo elrompos la kadron truditan ; post multaj jarcentoj la tiama lingvo internacia estos ne pli komparebla al la hodiaŭa ol la nuna franca lingvo estas sidmila al la malnova lingvo de *la Chanson de Roland.*

Eperanto tiel transfarita, vivigita estos la lingvo de la tuta homaro ; niaj naciaj lingvoj ekzistos ankoraŭ kiel pasintaj dialektoj pli aŭ malpli gloraj ; sed poste ili estos por eterne pereontaj.

Tion konfesas kaj terure timegas S° Regnaud, profesoro de sanskrita lingvo en Lyon, kaj ni, Esperantistoj, estus laŭ lia opinio, senprudentaj iloj, blindaj instrumentoj de l'fatalo, kiu fortiras homojn... al la neniiĝo, diras unuj... al la progreso, rediras aliaj. Kion do fari ? Cu nenion, tial ke ni vane kontraŭstaras la sorton ? Ne, por ni la fatalo faras nenion kaj la homa volo ĉion eblan ; estas ankoraŭ preferinde direkti la evoluadon al la komuna feliĉo.

Kio ajn okazos, ni ja scias, ke la batalantoj por novaj ideoj preskaŭ neniam ĝuis mem la fruktojn de sia laborado ; estas ankaŭ certe ke tiuj novaj, noblaj ideoj neniam restis senutilaj ; el ili la homaro ĉiam eltiris ian profiton.

Tiu pripenso subtenu do nian penadon, kiu ankaŭ ne restos senfrukta. Ni laboru kaj esperu : jen la devo nia ; la estontaj generacioj faros la sian.

BOUCON

BIBLIOGRAFIO

Fervora alvoko al la ĉiulanda virinaro, por ilia multepova helpo pri la disvatiĝo de « Paco sur tero kaj al la homaro bonvola. »

Tiu 8-paĝa broŝureto estas eldonita *en Esperanto* de la « Virina helpanta .pac-societo », kies prezidantino estas S-rino A. M. Richard (la vidvino de l'fama deputato Henry Richard), kaj vic-prezidantino, nia societanino Fr-ino P. H. Peckover.

Ĝi traktas mallonge la jenajn temojn : Militado juĝita per siaj rezultatoj ; — Cu milito estas necesa ? — Kaŭzoj de milito ; — La virtoj de la militisto estas apartaj kaj sendependaj de milito ; — Kiel vivinoj povas fini militonr

Areton de tiu « Alvoko » sendas senpage D-ro Evans Darby (47, New Broad Street, London, E. C.), aŭ Fr-ino Wade (4, High Street, Wisbech). Oni volu nur enmeti poŝtajn markojn pro la poŝta kostor

Novjara Donaco. — Ni reparolos pri tiu spritoplena verketo de S° Saint-Loup, dekano de la Scienca Fakultato de Besançon, kiu prezentas tre agrable nian lingvon.

LETERFAKETO

Al Kolegoj. — Ni multe dankas tiujn el niaj kolegoj kiuj havis por ni afablajn notetojn, sed la plimulto el ili forgesis informi sian legantaron, ke nia gazeto estas akirebla en la librovendejoj de stacidomoj francaj, kaj en kelkaj svisaj kaj belgaj kioskoj. Tio estas tre grave, ĉar la plej multon de niaj ekzempleroj vendiĝas tiel. Plie dum la libertempo, la vojaĝantoj havos grandan facilecon akiri ĝin.

Al Kelkaj. — Ni bone ricevis vian mendon al la poŝkartoj, vi ricevos ĝin en fino de septembro. — Jes, se vi mendas mil ni povas presi senpage vian nomon en la flanko.

S° L. Landes, Alger. — La *Vortareto Esperanto-Esperanta* ne eldoniĝos sub la nuna formo. Ni nur presigos kelkajn ekzemplerojn por permesi kunlaboraton de ĉiuj kiuj deziros prezenti korektojn al ĝi, kaj nur la definitive ellaboritan tekston ni proponos al aprobo de D° Zamenhof kay eldonigos grandanombre. Sed la nuna verketo estas tro nesufiĉa por tuja eldono.

Fr. Commères, Béziers ; *S° Floutier*, Nimes, kaj aliaj. — De nun vi trovos regule *Esperanto* en la stacidomo de via urbo.

MEMORAJO
DE LA
1ª Kongreso de Esperanto

Post la grandega kaj fruktoplena sukceso de la 1ª Universala Kongreso de Esperanto, multaj esperantistoj demandis ĉu estus eble aĉeti aron da kolektotaj memorajoj pri tiu grava historia okazo. Por kontentigi tiun deziron, estos sendataj al ĉiuj kiuj pagos DU FRANKOJN :

1° *Kongresa libro*, de Paul Boulet. Tiu libro, 164-paĝa, bele eldonita, enhavas multajn ilustrajojn (inter kiuj belan portreton de D° Zamenhof kaj artan fotografajon de la profesorojkomitatanoj de la grupo de Boulogne), poeziojn de D° Zamenhof, interesan gvidolibron enhavantan ĉiujn utilajn sciigojn pri Boulogne, gravan deklaracion kiun D° Zamenhof legis dum la Kongreso kaj kiun ĉiu esperantisto devas koni, plenan frazlibron francanesperantan por turistoj kiu enhavas ĉiujn frazojn necesajn dum vojaĝo kaj estas utilega lernilo kiu tre helpos la praktikan lernadon de nia lingvo ;

2° *Broŝuro* enhavanta la projektojn diskutotajn de la komisio elektita dum la Kongreso ;

3° *Adresaro* de la gekongresintoj ;

4° *Detala programo* de la kongresaj festoj ;

5° Specimeno de la *Karto de Kongresano ;*

6° Specimeno de la *Kongresa Poŝtkarto*, de S° Rollet de l'Ile ;

6° Diversaj *cirkuleroj* pri la organizacio de la Kongreso.

Ni konsilas al ĉiuj kiuj deziras ricevi tiun interesan aron da kongresaj memorajoj ke ili sendu *kiel eble plej baldaŭ* sian mendon al :

S° Paul BOULET, sekretario de la 1ª Kongreso de Esperanto, 49, Strato Louis Duflos, Boulogne-sur-Mer (Franclando).

---

te, precize, ĝuste = imiti – ; pagi – ; venu ĉe la oka –.

akuŝi 1 esti naskanta.

akuzativo kazo gramatika signata per **N** fina.

Oni uzas akuzativon

1° por montri pasivan komplementon de verboj de 2ª klaso : li amas min kiel sian filon.

2° kun aliaj komplementoj oni povas, anstat. nominativo post prepozicio uzi *akuzativon sen prepozicio* se la senco permesas : vagadi longan tempon, obei la patron, tio kostas unu frankon, transiri la maron ; ĉirkaŭi urbon ; pardoni malamikon, peti pardonon.

3° post vortoj, kiuj montras lokon al kiu oni direktiĝas : kien vi iras ? — Mi iras en la ĝardenon. Tamen post *al* kaj *ĝis*, oni ofte ne metas l'- : iru al la domo, salti ĝis la luno,

Vidu : *Esperanta Sintakso*, § 118.

akvilegio veg. *(aquilegia vulgaris).*

akvo ŝtofo fluida (monoksido de hidro)|**–umi** : doni akvon = akvumi paperon, praton|**–melono** : nomo de diversaj veg. *(citrullus vulgaris, cucurbita melopepo, etc)*

al prepoz. montranta 1° lokon kien la subjekto iras, sin turnas = mi iras – Parizo, rigardi – la ĉielo, pensi – sia patro, amo – Dio, dank'– vi|2° rilaton de posedo = la rozo apartenas al Teodoro, lasu tion – la infanoj, tio-ĉi estas – mi.

alabastro nomo de iaj ŝtonoj.

alaŭdo birdo *(alauda arvensis)*

albatrozo birdo *(diomedea exulans)*

albumeno organika ŝtofo.

albumo kolektlibro, kajero por paperajoj, desegnajoj, memskribajoj, poŝt-markoj, sekaj vegetajoj.

alciono birdo *(alcedo hispida)*

aldo arĉa muzikilo pli basa ol violono.

aleo vojo tra arbaro, ĝardeno.

aliu kiu ne estas la konsiderato = mi parolas pri tiu homo, kaj ne pri – | **alio** : aliu ajo | **alia** : malsimila, alispeca|**aliam** : en aliu tempo|**aliloke** en aliu loko|**aliel** : per aliu maniero, kc.

alko mam. *(aloes palmatus)*

alkoholo ŝtofo fluida brula (dianolo, etanolo).

almozi 1 fari donacon al malriĉulo.

alno veg. *(alnus viscosa)*

aloo g. de veg *(aloe)*|**–ajo** : rezino laksiga.

alta longa laŭ vertikala amplekso = arbo – | malproksima supren = nubo – ; komp : pensoj altaj.

altaro meblo aŭ konstruajo difinata por sankta ofero.

alteo g. de veg. *(althæa)*

alterni 1 pri du agoj aŭ ajoj regule sekvantaj unu post aliu = nokto –as kun tago ; movo –a ; folioj –aj ; ni dejoras –e.

aludi 2 veki en la penson de l'aŭdanto ideon ne precize esprimatan en la parolo.

alumeto ekbruligilo.

aluminio ŝtofo simpla metala. (Al = 26,9)

aluno ŝtofo sala (kalialuminisulfato hidrata)

amaso kvanto da ŝtofo : – *da* neĝo, sablo, fojno|aro senorda d'objektoj : – *de* ŝtonoj, steloj, brutoj | **–igi** : kunigi senorde.

ambaŭ adjektivo nombra ; unu kaj aliu, kiam estas nur du = li havis nur du filojn, – mortis |**–seksa** : kiu havas signojn de la du seksojn.

amboso maso de fero sur kiu oni forĝas pecojn de metalo.

amelo ŝtofo organika kiun oni trovas en diversaj veg. (solano, tritiko, dalio, kc.)

ami 2 senti impreson altirantan por iu aŭ io|**–o** : sento aliga, emo spirita = amika –, seksa – ; – al Dio, al la beleco.

amiko amatulo|**–eco** : amo ne seksa por iu homo.

amoniako gazo alkalia (azothidrido NH^3)|solvajo de tiu gazo| sal– : amoniklorido.

amonio ĥemia radikalo NH^4

ampleksi 1 havi vaston, areon, longon de... |**–o** : grandeco

amuzi 2 distri, ridigi, plezurigi.

analizi 2 malkunmeti, malkomponi, diserigi, disligi partojn.

ananaso veg. *(ananas)*

anarĥio socio sen estra regado |**–ismo** : dogmaro –a | **–isto** : partiano de – |**–eco** : stato –a, *ankaŭ* : anarkio.

anaso g. de birdoj *(anas)*

anemono g. de veg. *(anemone)*

angeliko veg. *(archangelica officinalis)*

angilo g. de fiŝ. *(anguilla)*|**elektra –** : fiŝo *(gymnotes).*

angulo nomo de diversaj geometriaj figuroj :

1° *angulo linia* : spaco difinata sur faco ia per du linioj kruciĝantaj : - kurblinia, rektlinia | - *rekta* : a. difinata per du rektlinioj perpendikaj | *plan-eco* : grandeco de – ; rilato de a. ia al angulo rekta.

2° *angulo vasta* : spaco difinata per konusa faco ia : - konusa, multplana | - *trirekta* : difinata per tri planoj reciproke perpendik. | *vast-eco* : grandeco de a. vasta ; rilato de a. vasta al a. trirekta.

angulo duedra : v. *duedro.*

tri–o, mult–o : figuroj je tri, multaj – oj|**–ilo** : –mezurilo.

anĝelo kreajo nur spirita. (teol.)

anĝino malsano de gorĝaj membranoj.

animo parto spirita de l'mio| vorto esprimanta kune kaŭzon de sentado, komprenado kaj volado.

anizo veg. *(anisum)*

ankaŭ prep. ; same = vi kredas tion, mi – ; li ne venis, mi – ne ; ne nur.., sed –|samtempe = li estas bela, sed – malbona|eĉ = mi tion kredos – se vi neos ; tio igas lin – pli kulpa.

ankoraŭ prep. ; ĝis tiu tempo = li vivis – la lastan jaron, kiam li estis – infano | malb : jam, ankaŭ, ree.

ankro ilo por nemovebligi ŝipon|hoko duobla.

ano alvorto : montras kiu enestas ian aron = societano, landano.

anonci 2 sciigi, igi sciata.

ansero birdo *(anser).*

anstataŭ prep. ; en loko de = li prenis mian ĉapelon – la sian | **–i** : esti en loko de = hodiaŭ li –as al mi (aŭ min) en mia ofico | **–iĝi** : veni en loko de = suno –as al nuboj (nubojn), Tibero –iĝis Oktavon | **–igi** : meti en loko de = oni –igis lin al mi en mia ofico.

antaŭ prep. kiu rilatas ĉion kio estas je unu flanko de l'o konsiderata, la cetero estante post

pri loko : li iris – la ĉaro, kaj mi post ĝi ; la hundo staris iom - kie la leporo kuŝis ; ne faru tion - [kie] mi [estas].

pri tempo : mi konis lin - lia edziĝo, sed ne post tio ; venu ĉe min - kiam mi foriros ; - ne longe ; mi lin vidis - tri tagoj kaj lin revidos post ok ; ne faru tion - [kiam] mi [tion faros].

Vidu : E.S. § 130. Rim.

ankaŭ : antaŭ *ol* ; antaŭ, post *ke.*

–a : kiu estas antaŭ = sur –a parto ; dum –a tempo, en –a ĉapitro| **–tempa** : kiu okazas – sia tempo, trofrua | **–e** : adv. loka aŭ tempa = stari –e ; foriri –e| **–i** : esti, stari antaŭ = fosajo –as la muron ; floro –as frukton| **–iĝi** : iĝi – io = li foriris antaŭ (kiam) mi, sed mi baldaŭ –iĝis al li (aŭ lin)| **–igi** : meti –io = estas absurde –igi ĉaron al ĉevaloj |**igi -tempa** = li –igos horon de sia morto.

antikva malnovega | **– e** : laŭ – maniero ; dum – tempo.

antimono ŝtofo simpla metalojda (Sb = 119,3).

anuso elirejo natura de l'intesto.

aparato ilo, maŝino = skrib –, distil –.

aparta ne komuna = ĉambro, ideo –| **–e** : ne kune, sole = paroli – e ; konsideri ĉiun eron –e.

aparteni 1 esti proprajo, posedajo de iu = la rozo –as al Teodoro.

apenaŭ preskaŭ ne = audi – ; manĝi – sufiĉe por vivi ; li – ne falis.

aperi 1 iĝi vidata, videbla.

apetito deziro de satiĝo.

apio veg. *(apium graveolens).*

aplaŭdi 1 plaŭdi per manoj por esprimi aprobon, admiron, kc.

apogi 2 porti, subteni pezon aŭ parton de l'pezo = trabo –as tiun muron ; ŝtonoj de arkajo –as sin reciproke ; tio –as mian opinion ; muziko –as kanton ; sin – per bastono, per kruroj| **–o** : helpo fizika aŭ morala.

apro mam *(sus scrofa).*

aprobi 2 opinii ke io estas bona kaj laŭdinda ; montri tiun opinion.

apud prep.; en spaco plej proksima de = lia domo staras – la mia | **–a** : kiu kuŝas plej proksime = ĉambroj, anguloj –aj.

araneo g. de bestoj *(aranea)* –ejdoj : dua klaso de artikmembruloj (zool).

–ar' alvorto ; montras nombron de samaj objektoj kunigitaj | **aro** : kolekto = la tuto estas – de siaj eroj.

aranĝi 2 igi taŭga por difinita celo = birdo –as herbojn por sia nesteto ; – maŝinon ; rakonton, projekton, societon.

arao g. de bird. (ara)

arbitri 1 agi sendepende, kiel : senpartie, senpasie, aŭ eĉ : malsaĝe, malĝuste ; plej ofte juĝi laŭ prudento, sen dependo de leĝo aŭ de supra povo, kaj ne revokeble| **–a** : memvola = decido –| **–e** : laŭ plaĉe, libere = elekti –| **–acio** : juĝo – ; **–ado**| **–ebleco** = neniu havas plene liberan–.

arbo vegetajo kun ligna trunko | **–arejo** : loko kie kreskas arboj| **–eto** : malalta arbo.

arbuto veg. *(arbutus unedo).*

arĉo vibrigilo por kordaj muzikiloj.

ardeo birdo *(ardea cinerea).*

ardezo speco de ŝtono tavola.

ardi 1 varmi lume = la suno –as|**–a** : brulluma, ruĝa : fero – ; fadeno – (de lampo elektra).

areo parto de spaco difinita sur faco = elipsa, sfera –|**–eco** : grandeco de –.

aresti 2 kapti kulpulon aŭ suspektulon malliberigotan = li estis –ita en Ameriko.

argilo speco de ŝtono modelebla (aluminisilikatajo).

argono ŝtofo simpla gaza. (A = 36,6).

argumenti 1 konduki al kredo per rezonado|**–o** : formo regula de rezonado = silogismo, dilemo, kc. estas –j.

arĝento ŝtofo simpla metala (Ag = 107,12)

arĥitekto kaj **–iko** : scienco de konstruado| **–isto** : de tiu scienco.

ankaŭ : arĥitekturo, arĥitekturisto, kaj arki–.

ario muzika frazo.

aritmetiko scienco de nombrado.

arko peco de kurblinio, plej ofte de rondo aŭ elipso | **–o**, **–ajo** : objekto tiaforma = ponta –, triumfa –, sagarko, kc. | **–eto** : malgranda –, arĉo, kc.| **–efleksi** ; kurbigi arkforme.

arlekeno amuzisto, jonglisto maske vestita = l'–de la reĝo.

PREMIÈRE ANNÉE. — N° 6. Le Numéro : 10 CENTIMES. DIMANCHE 27 AOUT 1905.

★ ESPERANTO ★

JOURNAL DE PROPAGANDE POUR LA LANGUE AUXILIAIRE INTERNATIONALE

DE L. L. ZAMENHOF

ADMINISTRATION : M. Paul BERTHELOT CÉRET (Pyr.-Or.) France.

ABONNEMENTS
24 numéros consécutifs, 3 fr. pour le monde entier.
10 abonnements à la même adresse : 24 fr.

N'envoyer aucun manuscrit à l'Administration.

RÉDACTION : M. Ch. LAMBERT 10, rue Berbisey, DIJON (Côte-d'Or).

N'envoyer à la Rédaction rien de relatif à l'Administration.

PUBLICITÉ-ANNONCES
Agent Général : M. EMILE GASSE
59, Phalsbourg, LE HAVRE (Seine-Inférieure).

PUBLICITÉ DANS LES JOURNAUX ET REVUES SUIVANTES :
Espero Katolika, The Esperantist, La Brita Esperantisto, La Germana Esperantisto, La Svisa Espero, La Juna Esperantisto, Esperanto Rusa, etc., etc.

Le numéro **7** *de* **Esperanto** *paraîtra DIMANCHE 10 SEPTEMBRE*

LE CONGRÈS
DE BOULOGNE-SUR-MER

La séance d'ouverture.

La séance d'ouverture du Congrès Espérantiste a eu lieu, samedi soir, à 8 heures, au Théâtre qui avait reçu, pour la circonstance, une décoration particulière.

M. Péron, maire de Boulogne, présidait. Sur la scène avaient également pris place : MM. le docteur Zamenhof, de Varsovie, Bilbocq, adjoint au maire de Boulogne ; Michaux, président du groupe de Boulogne ; Farjon, président de la Chambre de Commerce ; Th. Cart, vice-président de la Société française p. p. Esperanto ; E. Boirac, recteur de l'Académie de Dijon ; Général Sébert, membre de l'Institut, représentant le Touring-Club de France ; notre collaborateur Carlo Bourlet, etc.

Il y avait là des espérantistes de tous les pays, de tous les âges et de toutes les conditions.

Au lever du rideau, la musique municipale joue la « Marseillaise » que tous ont écoutée debout. Puis au milieu des acclamations M. Michaux présente les notabilités. Un chœur est chanté par une vingtaine de demoiselles. Les paroles sont de M. Zamenhof et la musique de M. de Ménil. Ce dernier, assis aux premières de face est désigné par M. Michaux à l'assemblée qui l'acclame.

Ensuite vient la série des discours.

Discours de M. Péron.

M. Péron, maire, ne se croit pas digne de présider la soirée ; il assure les auditeurs que s'il n'est pas véritablement espérantiste par le langage, il l'est par le cœur.

Il croit, déclare-t-il, à l'abaissement des frontières par l'Esperanto. « C'est la main tendue entre les peuples et à travers les océans, c'est l'instrument fraternel qui permettra aux nations de s'entendre entr'elles. » Il souhaite avec joie la bienvenue à tous et au docteur Zamenhof et félicite M. Michaux d'avoir été l'âme du congrès à Boulogne. M. Péron, seul des orateurs ne parlant pas Esperanto a eu comme interprète M. Boulet.

M. Farjon, président de la Chambre de Commerce prend la parole en esperanto. Voici la traduction de son discours :

Discours de M. Farjon.

Mesdames, Messieurs,

Le premier congrès universel dans le monde a été la construction de la tour de Babel. Depuis lors, d'innombrables congrès internationaux ont été tenus dans tous les pays et à toutes les époques, mais l'on peut dire de tous ces congrès qu'ils ressemblent singulièrement au premier, car dans aucun d'eux les congressistes parlant les langues les plus diverses ne pouvaient s'entendre entr'eux.

C'est aujourd'hui seulement que pour la première fois s'ouvre un congrès mondial dans lequel tous les membres parleront la même langue et se comprendront sans difficulté.

C'est là un fait mémorable dans l'histoire de la civilisation et la ville de Boulogne a le droit d'être fière d'avoir été choisie pour cette réunion. Elle doit en savoir le plus grand gré à ses organisateurs et principalement au dévoué et infatigable président du groupe Boulonnais M. Michaux et à ses collaborateurs.

Oui, mesdames, messieurs, ces quelques journées que vous allez passer ici seront utiles et fécondes pour une grande cause et ce qui en relève le lustre et donne au congrès toute sa splendeur, c'est la présence au milieu de vous de l'illustre créateur de la langue Esperanto, le docteur Zamenhof, auquel me joignant à mon ami le maire de Boulogne, j'adresse mon respectueux et enthousiaste salut. Au nom de la Chambre de commerce de Boulogne, je vous exprime, mesdames, messieurs, mes meilleurs sentiments de bienvenue dans notre ville, vous demandant grâce pour le mauvais esperanto de l'orateur. (Applaudissements prolongés).

Discours du Dr Zamenhof

M. Zamenhof se lève à son tour. C'est dans la salle comme de la frénésie, on crie, on jette les programmes, les dames agitent leurs éventails et — ce ne sont pas elles les moins enthousiastes — quand le calme est rétabli, le docteur, d'une voix très douce, lit son discours. Il répond tout d'abord en remerciant les autorités de la ville de Boulogne de l'accueil qu'on lui a fait. Il a rappelé de quelle façon aimable il a déjà été reçu à Paris par M. le ministre de l'instruction publique et par M. le syndic du Conseil municipal. La réception très brillante que lui a faite Boulogne, l'affection qu'il sent autour de lui, lui vont au cœur et jamais il n'oubliera cette soirée.

Après avoir montré combien était nécessaire le langage international qui sur une base neutre ne peut froisser les susceptibilités de personne et ménage les intérêts de chacun, il rappelle qu'avant lui, d'autres ont lutté pour la même idée et il s'étend longuement sur les services rendus par M. l'abbé Schleyer, l'inventeur du Volapük.

Le Dr Zamenhof voudrait pouvoir citer tous les pionniers de l'Esperanto ; il se contentera de nommer MM. Einstein et Von Trompeter qui ont bravé sarcasmes et sourires sceptiques, donnant à l'Esperanto le meilleur de leur cœur et toutes leurs forces.

Tous ceux-là sont morts, dit-il en terminant, mais pas dans notre mémoire.

Le docteur Zamenhof ne doute pas du succès final de la langue internationale, il pense qu'elle contribuera puissamment à rapprocher les peuples dans une intimité fraternelle et termine par une poésie fort belle où il glorifie l'Etre Suprême qui a créé l'humanité.

D'enthousiastes applaudissements ont souligné les dernières paroles du docteur.

Le Concert

Un concert a suivi, dans lequel Mlle M. Samuel, d'une voix exquise a détaillé à merveille la romance de « Mignon » ; Mlle Richard, accompagnée par Mlle Libersat, au violon, a chanté la Sérénade de Braga. Un chœur avec solo par Mme Parsons ; un monologue très amusant, bien dit par M. Boulet ; l'air des « Noces de Jeannette », par Mme Duchochois ; un chant indou artistement interprété par Mme Bergier, Mlle Libersat et M. Libersat ont été très applaudis. La soirée s'est terminée par une comédie en un acte : « Mensonge par Amour. »

La journée de Dimanche.

La journée de dimanche a été bien employée par les membres du Congrès espérantiste.

Voici par le détail le compte-rendu des différentes réunions et manifestations.

La Matinée

A 9 heures, les congressistes étrangers se sont réunis, par nations, au Théâtre municipal, au nombre d'environ 1 200.

Les Anglais étaient réunis de leur côté au salon de la Société de Sapeurs-Pompiers, les Belges et les Hollandais à la Halle aux Poissons.

Chaque groupe a choisi les délégués qui prendront la parole dans les réunions générales.

Ces séances particulières ont donné une grande animation au quartier pendant toute la matinée.

A 2 heures, les espérantistes se sont rendus les uns à Wimereux par train spécial, les autres directement au champ de courses d'Aubengues. Partout leur passage a excité la curiosité des promeneurs.

A l'Église Saint-Nicolas

Grâce à la bienveillance de M. l'abbé Joucquel, les Espérantistes avaient été invités par M. l'abbé Peltier, directeur de la revue « Espero Katolika » à assister à la messe de 11 h. 30, dans l'Eglise Saint-Nicolas. Pendant la messe, un groupe de la maîtrise et un certain nombre d'Espérantistes catholiques étrangers ont exécuté divers chants religieux en Esperanto : un Hymne, poésie de l'abbé Dombrowski, de Saint-Pétersbourg, musique de Mme J. Guivy, de Tours, couplets chantés par Mme Guivy elle-même avec beaucoup de charme et de poésie ; un « Patro nia », musique de l'abbé Em. Peltier ; et l' « Ave stelo mara », sur un air populaire. Ces chants ont été magistralement accompagnés par l'éminent organiste de Saint-Nicolas, M. Bucciali, qui, était aveugle, a bien voulu se donner la peine d'apprendre par cœur la musique.

Les auditeurs ont cependant été déçus. Ils espéraient entendre un sermon en Esperanto, par le directeur de l' « Espero Katolika. » L'autorité ecclésiastique n'a pas cru devoir autoriser cette prédication à laquelle auraient assisté une foule d'Espérantistes non catholiques et le docteur Zamenhof lui-même.

Le grand concert Espérantiste

Mais la « great attraction », le « clou » de la journée, a été le grand concert espérantiste donné à 9 heures du soir au Théâtre municipal, devant une très nombreuse assistance.

Nous ne pouvons, faute de place, apprécier en particulier chacun des excellents numéros du programme très attrayant. Nous devons nous borner à citer quelques noms.

Mme José Guivy a délicatement nuancé deux romances : « l'Espero », et « Ho Mia Kor' ». Cette dernière œuvre a été vendue pendant l'entr'acte au profit de l'Œuvre des aveugles.

M. le docteur Lambert (anglais), a déclamé une traduction espérantiste de « Bal masqué ». Un chant finlandais a été chanté par le docteur Hanauer (allemand), le fameux monologue d'*Hamlet* : « Etre ou ne pas être », traduit par le docteur Zamenhof a été dit par Mlle Schaffer (anglaise) ; une chansonnette a été chantée par M. Hulme (anglais) ; Mme Mudie (française), a chanté les romances : « Kapelo » et « Mortiga espero » ; un Autrichien, M. Otto Simon a déclamé une poésie russe traduite en esperanto ; Mlles Junck (espagnole), Warlow (anglaise), Baret (française), Fames (anglaise), ont tour à tour recueilli les applaudissements du public avec des romances ou des monologues.

Citons encore parmi les amateurs qui se sont produits au cours du concert, Mme Sarpy (française), M. Offret (français), Mlle Birch (anglaise).

Le morceau capital de la soirée a été certainement la comédie de Molière : « Le Mariage forcé », traduite en esperanto par M. Victor Dufeutrel et interprétée par dix acteurs amateurs dont huit de nationalités différentes.

Voici d'ailleurs les noms des interprètes :

Dorimène, fille d'Alkantoro, Mlle Junck, italienne ;

Première tzigane, Mlle Cederblad, suédoise ;

2e tzigane, Mme Avilov, russe ;

Sganarelle, amant de Dorimène, M. Paul Boulet, français ;

Pancrace, philosophe, M. B. Mudie, anglais ;

Marphurius, philosophe, M. A. Michaux, français ;

Géronimo, ami de Sganarelle, M. J. Ansel, français ;

Alkantoro, père de Dorimène ; M. Cogen, belge ;

Alcidas, frère de Dorimène, M. Kuchler, allemand ;

Likasto, amant de Dorimène, M. Allum, norvégien.

Tous les acteurs ont tenu avec une grande aisance et beaucoup de naturel les différents rôles de la pièce, et l'intérêt avec lequel les spectateurs ont écouté les répliques, les applaudissements qui ont éclaté à maintes reprises, ont prouvé que les interprètes et leurs auditeurs avaient une parfaite connaissance de la langue esperanto.

Nous devons ajouter un détail qui nous a été fourni par un des acteurs : « Le Mariage forcé » n'avait eu que deux répétitions.

Les fervents de la langue universelle ont droit de se montrer fiers de ce résultat.

Le concert s'est terminé vers minuit.

La journée de Lundi.

La séance, ouverte à 8 heures, a été consacrée à la rédaction des vœux et propositions diverses à discuter.

Le Dr Zamenhof y a donné lecture d'une déclaration de principe sur la neutralité de l'Esperanto.

A midi avait lieu le banquet offert au Dr Zamenhof, à la municipalité boulonnaise et à la presse dans la salle des fêtes du Casino. Le menu est écrit entièrement en esperanto ; on boit du champagne Zamenhof et on déguste l' « Espérantine ». Les toilettes claires de nombreuses dames égaient la salle. La plus chaude cordialité règne dès le début du banquet ; on s'interpelle d'une table à l'autre entre gens qui habitent à mille lieues de distance, qui ne s'étaient jamais vus auparavant, mais que la lutte pour la langue auxiliaire universelle avaient rendus amis depuis longtemps.

C'est M. Michaux, le président dévoué du groupe de Boulogne, qui ouvre la série des toasts. Il boit à M. Zamenhof, à tous les espérantistes et à la presse. Le docteur Zamenhof lui succède et boit aux durs labeurs du passé et aux gloires, aux succès de l'avenir. Après lui, M. Boirac, recteur de l'Université de Dijon, porte un toast charmant. M. Lith, anglais, du groupe d'Aberdeen, fait chanter à ses compatriotes le ban anglais bien connu : *For he is a jolly Good Fellow*. Cart parle au nom de la Société française pour la propagation de l'Esperanto ; le docteur Javal, de l'Académie de médecine, au nom des espérantistes aveugles ; M. Bourlet, au nom du groupe de Paris.

Prennent encore la parole : MM. Michaux, président du groupe de Boulogne, Boirac, recteur de l'Académie de Dijon, Capé, président du groupe d'Alger, Mme Bergier, vice-présidente du groupe boulonnais ; Christian et Mudie, anglais ; Codorniù, espagnol ; Mme Junk, italienne ; Borel, allemand ; Grabovski, polonais ; Balik, tchèque ; Ostrovski, russe ; Van Melckebeck, belge ; Krikortz, suédois ; Schneeberger, suisse ; St-Martin, canadien ; Otto Simon, hongrois, et l'abbé Peltier, qui parle sur la fraternité des peuples et des religions par l'Esperanto.

Les congressistes se répandent par groupes dans les jardins du Casino. On n'y peut rencontrer deux personnes ensemble sans qu'elles soient de nationalité différente, et tout le monde se comprend, grâce à l'Esperanto.

Le Bal International.

Le soir, un grand bal réunissait à nouveau les congressistes.

Plusieurs d'entre eux, répondant au désir des organisateurs, avaient revêtu leur costume national.

Ce bal international a été très brillant. Les costumes nationaux nombreux donnent, avec les uniformes, la note gaie, riante de la soirée. Les danses sont très animées. Tous les visages sont joyeux. Remarqué toutes les hautes personnalités boulonnaises et de nombreux étrangers de marque. C'est une fête admirablement réussie et qui fait le plus grand honneur au groupe de Boulogne.

La journée de Mardi.

C'est ce matin qu'ont réellement commencé les travaux du Congrès, sous la présidence du Dr Zamenhof.

Le génial inventeur de l'Esperanto ne se croit pas, à ce qu'il dit, l'autorité nécessaire pour conduire un Congrès d'une si haute importance.

Il propose, en conséquence, à l'assemblée d'élire à sa place M. Boirac, de l'Académie de Dijon.

M. Boirac remercie les congressistes du grand honneur qui lui est fait.

Avec le consentement des vice-présidents nommés la veille, M. Boirac propose que le bureau soit complété par les représentants de toutes les nations, désignés par les congressistes eux-mêmes.

Prennent place sur la scène du Théâtre municipal, un anglais, un bohémien, un espagnol, un allemand, un italien, un belge, un polonais, un russe, un suédois, un suisse, un canadien, un américain, un hollandais, un catalan, un flamand, un norwégien, un finlandais, un écossais, un maltais et un irlandais.

Mmes Bergier, Junck (italienne), et Schafer (anglaise), représentent le sexe féminin au bureau.

La première proposition émane de M. Ducrocq, président du groupe du Havre.

Elle tend à ce que toutes les démarches nécessaires soient faites pour que l'Administration des postes et télégraphes reconnaisse l'Esperanto comme langue officielle et non comme langage convenu, ce qui entraîne de regrettables surtaxes.

M. le Dr Javal appuie cette proposition. Il

croit utile de faire intervenir toutes les personnalités scientifiques.

Le Dr Zamenhof dit qu'en Russie, il est permis de correspondre télégraphiquement avec l'extérieur, au tarif ordinaire.

Le vœu du groupe havrais est adopté.

M. Kabé (polonais), après avoir fait l'historique de l'Esperanto, propose la création d'une organisation internationale.

Un débat long et mouvementé s'engage sur les bienfaits et les inconvénients du groupe international.

La suite de la discussion est renvoyée à ce soir.

Lecture est donnée de l'*Adresaro de la Kongresanoj*, (Annuaire des congressistes).

La séance est levée à midi.

* * *

L'après-midi a eu lieu à l'établissement St-Stanislas une réunion des catholiques espérantistes, présidée par M. l'abbé Peltier, directeur de la revue *Espero Katolika*.

* * *

Le soir, à 6 heures, au Grand Café de Boulogne a également été tenue une réunion des congressistes affiliés à la franc-maçonnerie.

Séance du soir.

Tous se retrouvaient à 9 heures au Théâtre municipal, sous la présidence de M. Boirac.

Le Dr Zamenhof constate que certaines personnes ne prononcent pas clairement l'Esperanto.

Il rappelle que l'accent tonique doit se faire sentir sur l'avant-dernière syllabe, non sur la dernière.

D'autres escamotent, pour ainsi dire, la prononciation finale, ce qui empêche l'auditeur de comprendre s'il s'agit d'un substantif, d'un adjectif ou d'un verbe.

Une gracieuse congressiste italienne, Mlle Junck, dont la prononciation est très claire, récite *la Vojo*, aux applaudissements de toute la salle.

Une discussion s'engage sur les points de détail, à laquelle prennent part MM. Coylac, Kühnl, Zamenhof, Bourlet, Bein, Dr Ostrowsky, Pourcines.

Elle prend fin sur une observation de M. Balik (tchèque) qui dit qu'on ne doit pas insister outre-mesure sur ces menus détails, puisque nous finissons toujours par nous comprendre.

L'assemblée entend ensuite une intéressante communication d'un jeune suisse, M. Privat, sur la nécessité d'enseigner l'esperanto aux jeunes gens et aux enfants.

M. Boirac, parlant en son nom personnel, pense que l'avenir de l'Esperanto exige que cette langue soit enseignée dans les écoles. Les hommes mûrs disent que l'Esperanto est très intéressant, mais qu'ils n'ont pas le temps de s'en occuper. Nous devons donc nous adresser à la jeunesse.

Si on pouvait enseigner l'Esperanto dans les écoles normales, les instituteurs pourraient donner ensuite des cours aux adultes, des cours du soir. Ainsi à Dijon, des paysans et des valets de ferme viennent de très loin assister aux cours espérantistes et réussissent à écrire la langue sans faute.

M. le capitaine Capé, qui l'a expérimenté à Alger, dit qu'un excellent moyen de propager l'Esperanto est de l'enseigner à la caserne.

M. Gaston Moch serait heureux de connaître quelles sont, en France, les villes dans les collèges et lycées desquelles on enseigne l'Esperanto.

M. Boirac dit que la liste en a été donnée il y a quelques semaines par le *Cicerone*. Il cite, de mémoire, Boulogne, Saint-Omer, Amiens, Auxerre, Dijon, Semur, Nantes, Beaune, Auxonne, Narbonne, Bourg, Annecy, Nantua, l'école des Roches.

La soirée se termine par un court concert libre, où les amateurs font merveille.

La journée de Mercredi.

Le matin, séance du Congrès sous la présidence de M. Boirac.

Au début de la séance on complète le comité international linguistique provisoire, lequel élira un sous-comité pour l'étude de questions particulières.

L'ordre du jour appelle la date et le lieu du prochain congrès international.

On est tout naturellement d'accord pour décider que cette réunion ne peut avoir lieu dans le même pays.

M. Gaston Moch est d'avis qu'il faut secouer l'Europe, en tenant un congrès tous les ans ; tout au moins au début.

Certains congressistes font valoir que la propagande a été très active en Angleterre, pendant ces dernières années. Ce pays semble tout indiqué.

D'autres observent que l'Angleterre est bien proche de Boulogne. Tous les espérantistes n'ont pu venir en raison des grandes distances. Il serait préférable d'opter pour la Suisse, pays central et neutre.

Le comité décidera.

M. le capitaine Capé demande que cette décision soit prise le plus tôt possible. Ce n'est pas trop d'un an pour préparer un tel congrès.

M. Michaux constate avec plaisir que le Congrès a eu une bonne presse.

Il faut, dit-il, insister sur ce fait qu'il ne s'agit pas de remplacer les langues naturelles. Notre désir est seulement de propager une langue *auxiliaire*.

Après quelques autres vœux renvoyés au Comité, M. le Dr Zamenhof se lève et lit une déclaration dans laquelle il définit l'Espérantisme et la neutralité absolue de la langue.

Chacun peut employer l'Esperanto selon ses désirs, sous sa responsabilité. En réalité, l'esperanto est un instrument mis à la disposition de tous.

Le discours du Dr Zamenhof est, est-il besoin de le dire, souligné de vigoureux applaudissements.

M. Boirac, président, dit que voici atteint le but : le Congrès de 1905 marquera une grande date dans l'histoire de l'Esperanto.

On a pu voir, au sein de ce meeting, des hommes de diverses nations communiquer leurs impressions, leurs désirs, leurs souhaits, dans un langage commun.

Les sceptiques sont enfin convaincus par l'expérience. (Applaudissements).

M. Boirac félicite M. Michaux et ses dévoués collaboratrices et collaborateurs, d'avoir travaillé à l'immortelle création de Zamenhof pour la paix de l'humanité et de la fraternité des hommes sur la terre.

Le Dr Zamenhof remercie et assure les assistants que le Congrès ne s'effacera jamais de sa mémoire.

L'inventeur de l'Esperanto et M. Michaux se retirent, au milieu des acclamations.

* * *

Après leur départ, M. le capitaine Capé dit qu'il serait désirable de conserver un souvenir de ce beau premier Congrès.

Il propose, en conséquence, une collecte pour offrir une médaille d'or à M. le Dr Zamenhof, une médaille d'argent à M. Michaux.

Tous les souscripteurs d'une certaine somme auraient droit à une médaille de bronze.

Certains congressistes émettent le doute, étant connue la modestie du Dr Zamenhof, de le voir accepter ce souvenir.

Aucune suite ne sera donc immédiatement donnée au projet.

La séance est levée à midi.

Concert.

Le soir, un brillant concert auquel assistait M. le Dr Zamenhof, était donné au Théâtre municipal.

En voici le programme :

La Vojo, hymne espérantiste, paroles de Zamenhof, musique de Deshays (du groupe de Sens). Chantée par Mme Guivy (de Tours).

Les trois gouttes d'eau, récit en prose dit par Mlle St-Martin (Montréal), fillette d'une dizaine d'années.

Monologue humoristique sur le Volapük, dit par M. Jean Borel (du groupe de Berlin).

La nuit, paroles et musique de Deshays, chantée par Mlle Schafer (anglaise).

Le jeune malade, récit dramatique, traduit du flamand, par M. Van Melckenbecke (de Belgique).

Kara Lu, chansonnette, chantée par M. Ansel.

Mariage par téléphone, comédie en un acte, jouée par deux espérantistes parisiens.

Au docteur Zamenhof, hymne, paroles et musique de Deshays, chantée par Mme Guivy, derrière laquelle se tenaient 6 fillettes, portant chacune le drapeau espérantiste.

(Après l'exécution de cet hymne, on a fait une chaleureuse ovation au docteur Zamenhof).

J'ai pardonné, de Schumann, traduit par M. Touchebœuf, chanté par M. Offret, accompagné au piano par le docteur Dor (tous trois du groupe de Lyon).

Le jeune frère, déclamé par M. Privat (de Genève).

Chant d'*Ophélie* (paroles extraites de l'*Hamleto* du docteur Zamenhof), musique de Mlle Blanche Henry (Troyes), chantée et accompagnée par l'auteur.

Le baiser, poésie, dite par le docteur Dor.

Hazra, chanté par Mlle Junck (italienne).

Sainte-Lucie, également par Mlle Junck.

Le curé de Cucugnan, traduit d'après A. Daudet, dit par M. Chabé (de Paris).

Ballade, de Mickiewicz, dite par M. Grabowsky (polonais).

Les deux grenadiers, de Schumann, traduit par M. Simon, chanté par le docteur J. Hanauer (de Francfort).

Mouche, poisson, oiseau, rat, chat, chien, fantaisie de Ben Elmy, dite par Mlle Schafer (anglaise).

Le nègre, dit par M. Boulet.

L'étoile verte, de M. Deligny (St-Omer), dite par M. P. Boulet.

Au revoir, dit par Mlle Junck (italienne).

Les journées de Jeudi et Vendredi.

Les espérantistes ont quitté Boulogne jeudi à midi, se rendant à Folkestone et Douvres.

Une chaude réception les attendait de la part des groupes anglais.

Vendredi, le steamer *Invicta* les ramenait à Calais vers 1 h. 1/2 de l'après-midi, où ils furent reçus par la Municipalité et la Chambre de commerce.

Le soir, la plupart, étaient de retour à Boulogne.

La dernière journée.

M. le Dr Zamenhof, qui est décidément infatigable, préside.

La séance est ouverte à 9 heures par l'hymne d'une si haute envolée qu'écrivit le créateur de la merveilleuse langue internationale, et que M. de Ménil mit en musique.

Ce chœur, enlevé de ravissante façon par les dames du groupe espérantiste de Boulogne, est intitulé *l'Espero*.

Point n'est besoin de traduire ce mot, n'est-ce pas ?...

M. Michaux, président du groupe boulonnais, se lève et prononce une chaude allocution.

Il présente au Dr Zamenhof les membres du groupe de Boulogne, à la collaboration desquels il doit d'avoir pu mener à bien l'organisation de ce premier Congrès international, chose évidemment compliquée.

Lorsque l'an dernier, dit-il, à la suite de l'excursion Calais-Douvres, il eût l'ambition de faire une semblable démonstration, il n'aurait jamais osé supposer, quelque optimiste qu'il fût, d'obtenir si grand succès.

Mais pour avoir tout son éclat, il fallait que ce Congrès fût présidé par le Dr Zamenhof en personne. (Vifs applaudissements.)

Est-il utile de dire que lorsqu'il fit connaître au groupe boulonnais l'acceptation du maître que nous vénérons tous, (Vifs applaudissements répétés), une salve d'applaudissements accueillit cette communication ?

Un nuage est venu toutefois assombrir notre joie, c'est quand nous apprîmes que notre chef devait aller en Mandchourie.

On nous disait : « Laissez là votre projet, vous courez à un échec. »

Nous n'avons pas voulu écouter les pessimistes. Nous avons eu *l'Espero*, et la foi. Nos vœux ont été réalisés.

M. Michaux remercie le Dr Zamenhof de la confiance qu'il a bien voulu placer en les organisateurs de cette première et décisive épreuve, et souhaite que le groupe boulonnais sache toujours s'en rendre digne.

(Applaudissements répétés).

Le Dr Zamenhof se lève. Toute la salle l'acclame.

« Chers président et amis boulonnais, dit-il, ce fut un grand plaisir pour moi d'apprendre que vous organisiez dans cette ville notre premier Congrès.

« Les Espérantistes de tous pays n'oublieront pas le groupe de Boulogne, qui a été, je puis le dire, le plus actif sous l'impulsion de son digne président.

« Je vous remercie pour toute la peine que vous avez prise.

« Si tous les groupes imitent votre activité, nous sommes certains du triomphe final.

« Merci encore au président, M. Michaux, et à tous les espérantistes boulonnais pour l'aide qu'ils lui ont apporté. »

Les congressistes qui prévoient que ce sera là la dernière allocution du Dr Zamenhof, la saluent de vivats frénétiques.

Quand le calme se rétablit, commence un charmant concert dans lequel nous entendons : Mlle Lephay, qui détaille de charmante façon la fable de La Fontaine *la vulpo kaj la korvo* (le renard et le corbeau) ; Mme Parsons, dans la romance *Kiam Sylvo parolis al mi* (quand Sylvain m'a parlé).

Les trois demoiselles Bergier récitent et jouent *la lupo kaj la ŝafido* (le loup et l'agneau), l'aînée interprétant le loup, la seconde le récitatif, la plus jeune l'agneau.

Cette fable est véritablement dite délicieusement.

Mlles Bergier et Lephay offrent alors une superbe gerbe de fleurs à Mme Zamenhof qui remercie en quelques mots émus.

Le programme comprend encore *la Kapelo* (la chapelle), que détaille, aux applaudissements des auditeurs, la gracieuse Mlle Michaux, et *En sonĝo* (en songe), une romance, due au talent de M. de Ménil, que Mme Bergier chante délicieusement.

Avant de se séparer, M. Michaux remercie les congressistes d'être restés jusqu'à la fin du Congrès, notamment le général Sébert et le Dr Javal.

Il propose de terminer la soirée au Grand Café, où la plupart des espérantistes se dirigent.

Le Dr Zamenhof est ensuite reconduit jusque chez M. Michaux.

Nous n'irons pas jusqu'à dire que la tranquillité ne fut pas quelque peu troublée, mais nous sommes persuadés qu'aucun habitant ne s'en est fâché,

Samedi, à midi 40, M. le Dr Zamenhof se dirigeant sur Paris, quittait Boulogne au milieu des acclamations enthousiastes des espérantistes, après avoir donné à M. Michaux, l'accolade de reconnaissance et d'espoir.

Alors, retentit un cri unique sur lequel nous voulons terminer : Vive l'Esperanto !

Lire dans le prochain numéro
AUTOUR DU CONGRÈS,
article de Carlo BOURLET.

POIGNÉE DE NOUVELLES

L'abondance des matières nous oblige à réserver pour le prochain numéro les nouvelles de la quinzaine. La liste seule des journaux qui nous ont fait une bonne presse tiendrait plus d'une colonne.

Signalons cependant un article qui veut être très méchant — c'est le seul — dans la *Libre Parole*, et l'excellente information du *Journal* qui a tenu jour par jour ses lecteurs au courant du Congrès.

* * *

Les lycées de Bourg et d'Annecy, les collèges de Semur et de Beaune ont décerné officiellement des prix aux élèves des cours d'Esperanto.

* * *

A la distribution des prix du collège de Narbonne, quatre prix pour l'Esperanto ont été distribués aux meilleurs élèves du cours. Deux de ces prix ont été offerts par le collège, deux autres par le groupe Espérantiste de Narbonne.

A ce propos signalons les nouvelles adresses de deux des membres du bureau : Messieurs Guibaud, secrétaire, quai d'Alsace, et Bourion, trésorier, 15, place de la République, Narbonne.

* * *

Tout est bien qui finit bien.

Dans la dernière réunion générale du Congrès de Boulogne, nous avons le plaisir de remarquer une motion présentée par M. Bord, professeur au collège de Beaune.

M. Rozet, député de la Haute-Marne, a-t-il dit, est malheureusement devenu célèbre dans le monde Espérantiste, en rédigeant un rapport contre l'Esperanto. Ce rapport, qui a paru dans plusieurs journaux, déclare, dans un passage, que l'Esperanto est une langue qui ne se parle pas. Or il semble utile de protester publiquement et de voter la déclaration suivante qui sera ensuite adressée à M. le député Rozet.

« *Les membres du Congrès de Boulogne, réunis chaque jour au théâtre, ont l'honneur de faire savoir à M. Rozet et d'affirmer énergiquement qu'ils parlent l'Esperanto et qu'ils se comprennent très facilement.* »

Aux applaudissements unanimes des Congressistes, M. le recteur Boirac, président, fit connaître que M. Rozet était revenu à une appréciation plus juste à l'égard de l'Esperanto et qu'il regrettait ce qu'il s'était passé. En conséquence, M. le Président juge inutile d'envoyer la déclaration. L'assemblée heureuse d'enregistrer ce nouveau succès passe à une autre question.

VARIÉTÉS

LE CONCOURS D'ESPERANTO

de l'ALMANACH HACHETTE.

L'Almanach Hachette, universellement connu, avait ouvert entre tous ses lecteurs Espérantistes un concours sur le sujet suivant : *De l'utilité pratique d'une langue universelle : l'avenir de l'Esperanto.*

Les réponses sont venues de tous les points du monde, dès les premiers mois de l'année. L'ensemble est bon — il aurait pu être meilleur — mais la difficulté était de rédiger un texte très court, contenant un exemple de chacune des suffixes et préfixes de l'Esperanto, et quoique tous les concurrents eussent mérité un prix ou un accessit, il a été nécessaire de faire un choix, le nombre des prix étant limité à quatorze.

Voici la liste des Lauréats :

Premier prix :

500 francs en espèces : M. Boucon, professeur au Lycée d'Annecy.

Deuxième prix :

100 francs de livres à choisir dans le catalogue spécial : Mme Aline de Menil, 46, boulevard Magenta, Paris.

Troisièmes prix ;

Chacun 50 francs de livres à : M. L. Van Melckebeke, rempart Kipdorp, 113, à Anvers (Belgique) et à M. Edouard Kuhnl, à Prague (Bohême).

Accessits :

10 francs de livres chacun à : M. E. Abeille, à Givors (Rhône) ; M. F. Blangarin, 17, rue du Temple, à Paris ; M. F. Lageste, à Dax (Landes) ; M. Magny, 5, place de la République (M.-et-M) ; M. Alf. Monod, 3, chemin de la Poterie, Genève ; M. D. Robert, 5, rue de Ravignan, à Paris ; Mlle Cécile Royer, 33 *bis*, rue Denfert Rochereau, à Paris ; Docteur Van der Biest, 20, rue Van Ertborn, à Anvers (Belgique) ; Docteur Paul Rodet, 7, rue Boileau, à Paris ; Hugues Oscar, à la Rochelle (Charente).

On trouvera à la partie espérantine du journal la composition remarquable de M. Boucon, qui a obtenu le premier prix de 500 francs.

Le Gérant : Paul Berthelot.

Céret. — Imp., Lib. et Rel. L. Lamiot.